

Position paper

Proefdiervrij

RTG 30
sept'26

Proefdiervrij de norm

Nederland heeft jarenlang geïnvesteerd in de ontwikkeling van proefdiervrije wetenschap om voorloper in de transitie te worden en dierproeven overbodig te maken. Nu komt de moeilijkste stap: zorgen dat we die wetenschap ook daadwerkelijk gaan gebruiken.

Als directeur van Stichting Proefdiervrij ben ik ervan overtuigd dat de toekomst proefdiervrij is. Dat we geen dieren meer zullen gebruiken voor onderzoek en onderwijs, omdat proefdiervrije innovaties ons meer kansen bieden dan dierproeven ooit hebben gedaan. Ik zeg daarmee niet dat we nooit iets hebben geleerd van dierproeven. Het verleden mag alleen niet bepalen wat we in de toekomst blijven doen. Nieuwe stamceltechnieken, menselijke weefselmodellen, complexe computermodellen en een combinatie van dit alles laten zien dat onderzoek anders kan. Ik ben ervan overtuigd dat we NU beter kunnen dan onderzoek op dieren.

Voor mij is die toekomst een gegeven. Het tempo waarop we daar komen echter niet. We zijn het de ruim 400.000 Nederlandse proefdieren per jaar verplicht om te versnellen. Deze dieren hebben zelf geen stem, daarom vertegenwoordig ik die dieren.

De verliezers

Het huidige proefdiergebruik kent veel verliezers. De dieren staan daarbij voorop. Hoe goed we ze ook verzorgen binnen het 3V-beleid, er is maar één reden dat ze op deze wereld zijn: proeven. Voor de dieren betekent dit nooit daglicht zien, dagelijks pijn en stress ervaren, leven met nauwelijks positieve ervaringen zoals spelen en uiteindelijk een voortijdige dood¹. We krijgen steeds meer inzichten in de belevingswereld van dieren. Hun gevoelens en emoties zijn complexer dan wij ons kunnen voorstellen. We weten daarbij steeds meer over wat dieren ervaren. Dat betekent dat niet alleen de schade voor de dieren opnieuw bekeken moet worden, maar ook de andere kant: hoe zeker zijn we van wat dit wetenschappelijke of maatschappelijke eigenlijk oplevert? Juist bij onzekerheid over de vertaling naar mensen mag het gebruik van een dier niet automatisch gerechtvaardigd worden. **Zelfs wanneer er nog geen volledig alternatief beschikbaar lijkt, hebben we geen vrijbrief om dieren te gebruiken.**

Naast dieren, zijn ook mensen verliezers van dierproeven. Gemiddeld duurt het 12 jaar en kost het miljoenen voordat een potentieel medicijn op de markt komt. Dat is mede te wijten aan biologische verschillen tussen mensen en dieren: een stof die werkt in een dier, blijkt niet hetzelfde effect te hebben in de mens²:

- We hebben al ruim 2300 proeven met apen gedaan voor Parkinson, maar we hebben nog geen effectieve behandeling³.
- Al meer dan 500 potentiële medicijnen die in muizen goede effecten hadden tegen Alzheimer, bleken niet veilig of werkzaam in de mens.
- Van de 307 middelen die in de afgelopen jaren in testen bij muizen diabetes leken te bestrijden zijn er slechts drie of vier van enige waarde voor de mens gebleken⁴.

Ondanks al deze verliezers, lijkt de dierproef een vanzelfsprekendheid die door het systeem beloond wordt. Om een wetenschappelijk artikel te publiceren, wordt door reviewers nog vaak gevraagd om een dierproef uit te voeren. Jonge onderzoekers voelen zich genoodzaakt met proefdieren te gaan werken om hun wetenschappelijke carrière dromen na te jagen. Dit moet en kan anders.

¹ [TOXICITY.inc—End Animal Toxicity Testing](#): grafische voorbeelden van Europees verplichte veiligheidstesten op dieren.

² Overzicht van verschillen tussen mensen en proefdieren, van beschikbare proefdiervrije modellen en aanbevelingen voor hun implementatie: [Breaking down the barriers to animal-free research](#)

³ Bailey, Jarrod. (2023). Arguments Against Using Nonhuman Primates in Research. 10.1007/978-3-030-82708-3_23.

⁴ <https://www.nrc.nl/nieuws/2015/11/14/een-labmuis-leert-ons-bijna-niks-over-onszelf-1556167-a675575>

Systeemverandering

Voor al deze individuen die de prijs betalen, ligt de oplossing in (proef)diervrije innovaties. Daar hoeven geen proefdieren voor te lijden en ze vertalen beter naar de menselijke situatie:

- Mensgerichte modellen laten veelbelovende resultaten zien voor zeldzame aandoeningen, waarvoor met name door slechte translatie vanuit dierproeven momenteel voor meer dan 95% geen behandeling voorhanden is.⁵
- Organ-on-chip technologie voorspelt toxiciteit in de lever vele malen beter dan dierproeven.⁶
- Multi-organ-on-chip modellen geven betrouwbaarder resultaten voor farmacokinetiek (onder andere hoe medicijnen zich door het lichaam bewegen).⁷

Hierdoor kunnen proefdiervrije innovaties potentieel zorgen voor snellere medicijnontwikkeling en een enorme kostenbesparing. De systeemverandering is op gang gebracht door o.a. investeringen van ons, ZonMw, NWO en gezondheidsfondsen waardoor proefdiervrije onderzoeksmethoden binnen het biomedische domein grote ontwikkelingen door hebben gemaakt. En de impact daarvan is zichtbaar: het aantal dierproeven binnen dit domein daalde tussen 2015 en 2024 met 20%.

Maar we zijn het de dieren verplicht om te versnellen. Om ervoor te zorgen dat alle mooie ontwikkelingen van de afgelopen jaren hun volle potentieel bereiken, moeten we ruimte creëren in het systeem. Dat vraagt om een systeemverandering waarbij de vanzelfsprekendheid van een dierproef verleden tijd wordt en we niet blijven hangen in 1-op-1 vervanging van een dierproef met een proefdiervrije proef. **We moeten anders kijken naar medicijnontwikkeling en hoe we omgaan met veiligheid van stoffen om ons heen.** Die noodzaak voor een systeemverandering erkent ook de Europese Unie in haar roadmap voor het uitfaseren van dierproeven voor chemische veiligheidstesten⁸, én het NCad in haar transitieadvies 'van niche naar norm'⁹.

De opgebouwde kennis over transitie van de afgelopen jaren geven ons, als Nederland, de juiste basis om de voorlopersrol (opnieuw) te pakken. Ons groeiende netwerk van honderden wetenschappers aan Nederlandse universiteiten, medische centra en bedrijven, willen met volle toewijding werken aan proefdiervrij onderzoek: niet alleen omdat zij zien dat dit betere wetenschappelijke resultaten oplevert, maar ook omdat zij vinden dat wij daar een morele verplichting toe hebben: naar de dieren én de mensen.

Maatschappelijke gevolgen

Als we de systeemverandering waarmaken, is onze maatschappij daarbij gebaat. Toch is lang niet iedereen zich bewust van het huidige proefdiergebruik: maar liefst 41% van de Nederlanders weet niet dat er dagelijks dierproeven plaatsvinden in ons land. Tegelijkertijd vindt meer dan de helft het gebruik van proefdieren een probleem en wil twee-derde meer transparantie over hoeveel dierproeven worden uitgevoerd en waarvoor. **Dat laat zien dat de samenleving de politiek de ruimte geeft om kritischer te kijken naar de vanzelfsprekendheid van dierproeven en meer in te zetten op proefdiervrije innovatie.** Daarom roepen wij u op om samen met ons, en onze 40.000 donateurs, mee te werken aan het kantelpunt waarbij in 2030 minstens 75% van het preklinisch biomedisch en biotechnologisch onderzoek in Nederland proefdiervrij is. Met gerichte inzet van financiële steun, faciliteren van kennisdeling, kritischer beoordelen van aanvragen voor dierproeven en stimuleren van validatie en implementatie van proefdiervrij onderzoek wordt proefdiervrij onderzoek de norm.

⁵ Overzicht van potentieel van proefdiervrije onderzoeksmodellen voor zeldzame aandoeningen: [Frontiers | Human-based complex in vitro models: their promise and potential for rare disease therapeutics](#)

⁶ [Performance assessment and economic analysis of a human Liver-Chip for predictive toxicology](#)

⁷ [The potential of multi-organ-on-chip models for assessment of drug disposition as alternative to animal testing](#)

⁸ 1 JUNE 2026 C(2026)3497 - Communication from the Commission - Roadmap towards phasing out animal testing for chemical safety assessments

⁹ [NCad transitieadvies 2026 'van niche naar norm'](#)

weijers@proefdiervrij.nl

www.proefdiervrij.nl

Groot Hertoginnelaan 201, 2517 ES Den Haag